

Posudek diplomové práce
Grigory Markadeev
Česká mluva obce Huluboaia v Moldavsku
Ústav českého jazyka a teorie komunikace
FF UK 2024

Diplomová práce G. Markadeeva (71 str. + 13 str. přílohy) se věnuje **navýsost aktuálnímu tématu** v rámci výzkumu směřujícího k zachycení a popisu postupně mizejících nářečí českých krajanů na území bývalého carského Ruska. Předmětem autorovy analýzy je současný stav české mluvy a šířeji krajanského života v původně české vesnici, která byla založena roku 1885 v Besarábii (dnešní Moldavsko) vystěhovalci ze dvou starších českých osad ležících na Ukrajině, a to Čechohradu a Malé Zubovštiny. Existence tohoto ostrůvku češtví na moldavské půdě sice byla známa, ovšem ne tak z odborné literatury, jako z publikací a jiných výstupů určených širší veřejnosti v ČR, resp. ještě v Československu, ale také v Rusku i v samotném Moldavsku, avšak dialektologický popis zde vzniklé variety češtiny doposud chyběl. Ba co více, jediný reprezentativní záznam české mluvy v dané obci představovaly donedávna nahrávky o délce 140 min. pořízené v roce 2006 tehdejší reportérkou Radia Praha M. Štráfeldovou, které byly jen částečně použity v jejích rozhlasových pořadech, později částečně přepsány studenty FF UK v rámci semináře o problematice českých nářečí v postsovětském prostoru a jen zčásti zohledněny v mé studii *České etnojazykové ostrovy v Rusku na počátku 21. století* (2024). Tyto záznamy doplnil G. Markadeev o daleko obsírnější audiomateriál pocházející z vlastního sběru: v září 2023 podnikl samostatnou dialektologickou výpravu do zkoumané obce a nahrál rozhovory s čtyřmi příslušnicemi střední a starší generace mluvčích místní variety češtiny, které nebyly interviewovány v roce 2006. Porovnání dvou sond, zachycujících českou mluvu v Moldavsku před více než 15 lety a dnes, na pozadí fakt známých z jiných přistěhovaleckých nářečí v bývalém carském Rusku, především z nářečí chechhradského, umožňuje postřehnout určité vývojové tendence, které se od 19. stol. projevíly v moldavské varietě češtiny. V tom také spočívá **inovativnost** přístupu G. Markadeeva oproti dosavadním výzkumům zaměřeným na jednotlivá nářečí v jejich synchronním stavu.

Autor prostudoval prakticky **vyčerpávající odbornou i popularizující literaturu** relevantní pro dané téma. Přitom se neomezil jenom na texty, které se bezprostředně dotýkají zkoumané české komunity, ale přihlédl rovněž k pracím pojednávajícím o českých nářečích jinde na území bývalého carského Ruska a později Sovětského svazu, mimo jiné k monografii Jany a Pavla Jančákových o jazyce českých reemigrantů z Volyně i k diplomovým pracím absolventů FF UK K. Brázdové o české mluvě

vesnice Veselynivka na Ukrajině, B. Hakenové o češtině na Sibíři a O. Suchánka o varietách češtiny na jižní Ukrajině, zejm. na Krymu. V kapitole obsahující lingvistický popis nářečí vhodně odkazuje na příslušné svazky Českého jazykového atlasu; v předcházející kapitole věnované dějinám obce zase často cituje s patričním kritickým nadhledem různé mediální prameny a dokonce jeden beletristický text.

Cíle práce jsou stanoveny přiměřeně zadání. V úvodu je dostatečně vysvětleno a zdůvodněno, proč je dialektologické analýze vycházející z materiálu nahrávek předdeslána kapitola pojednávající nejen o historii zkoumané osady a měnící se sociolingvistické situaci v ní, ale také o prvcích lidové kultury jako slavení Vánoc a Velikonoc a „stínání kohouta“, které měly a zčásti dodnes mají vliv na udržování češtiny či českého ducha ve vsi. **Metodologické postupy** uplatněné v lingvistické kapitole považuji za **adekvátní**. Při sběru dat pracoval autor osvědčenou metodou terénního výzkumu, a to metodou polořízeného rozhovoru s respondenty v souladu s průvodním formulářem k nahrávání v tradičních společenstvích (příloha 2). Přitom byly respektovány etické zásady platné pro tento typ bádání: všechny respondentky podepsaly informovaný souhlas s účastí ve výzkumu a zpracováním osobních údajů (příloha 1) a v textu samotné práce byly náležitě anonymizovány. Na základě shromážděného audiomateriálu, přeepsaného dle vžitých principů dialektologické transkripce, byla moldavská varieta češtiny popsána autorem podle schématu uplatněného v řadě předcházejících publikací, např. v monografii Jančákových z roku 2004.

Závěry G. Markadeeva, k nimž při rozboru materiálu dospívá, jsou přesvědčivé a jím zjištěné skutečnosti mnohdy obohacují dosavadní představu o českých nářečích na území bývalého carského Ruska. Jako nejzajímavější se jeví dubletnost podob řadových číslovek 6.–8. se základem *šíst-/šest-, sídm-/sedm- a vůsm-/vosm-*, možná zrcadlící rozdíly mezi chechhradským základem moldavské variety češtiny a malozubovštinským „adstrátem“ v ní, archaická konstrukce posesivních adjektiv *strejčkowi Jarčowi* označující rodinu a rozložené tvary pomocného slovesa v kondicionálu typu *abi já sem šla, možná ja sem bi xod'ila* vzniklé kontaminací českého modelu s auxiliárem (*a*)*bysem* atd. a východoslovanského modelu s osobním zájmenem a neměnným formantem kondicionálu. Zaslouží si pozornost také okrajové pronikání moldavských/rumunských prvků nejenom v lexiku (v oblasti autosémantikých slov), ale např. i zesilovací částice v pobízecké konstrukci *háj příjd'*. Ve slovtvorbě jsou pak zcela specifická proximální demonstrativa s počáteční složkou *ta-* (*taten čas, f tatej xat'i*), která, jak se zdá, nemají obdobu v českých nářečích na mateřském území ani jinde v zahraničí.

Všechny otázky vznikající v průběhu rozboru materiálu konzultoval diplomant se mnou jako vedoucím práce (přičemž často dospěl k řešení, které bylo odlišné od mého původního výkladu), proto žádné závažné připomínky k výslednému textu nemám. Snad by mu, jak nyní shledávám, byl na několika místech ku prospěchu větší počet dokladů např. dloužení přízvučných samohlásek pod východoslovanským vlivem v oddíle Hláskosloví či užívání osobních zájmen v pozici podmětu vět nejen se slovesem v préteritu ve Skladbě; v budoucnosti by také stálo za to podrobněji prozkoumat jednak přepínání jazykového kódu ve smíšených česko-ruských výpovědích uživatelů moldavské variety češtiny, a jednak diplomantem získaný a k práci přiložený text „ortelu nad kohoutem“ psaný ruskou cyrilicí, ale tato problematika přesahuje rámec výzkumného úkolu, jež diplomant řešil.

Předložený text, jak mám za to, obsahuje veškeré požadované obsahové i formální náležitosti a po této stránce splňuje nároky kladené na diplomové práce studentů navazujícího magisterského studia.

Doporučuji diplomovou práci Grigoryho Markadeeva k obhajobě a navrhuji hodnocení **výborně**.

V Praze dne 27. 5. 2024

Doc. Sergej Skorvid,
kandidát filologických věd
vedoucí práce